

Opinió

Els llibres i les coses

IGNASI ARAGAY

Els saraus del senyor Xarau, un bohemí conservador

De Santiago Rusiñol se n'han explicat coses de tots colors. Era de la broma. Popularment ha quallat el retrat del bohemí divertit i seductor. I ja està bé. Ho era. Però, ¿què més hi havia rere la màscara de l'home faceciós? A *El nou retrat de Santiago Rusiñol a través dels seus escrits a 'L'Esquella de la Torratxa'* (PAM), Juan Carlos Rodríguez furga en les idees del pintor i escriptor modernista, que no vol dir exactament modern. L'excentricitat xarona de l'artista sovint amagava una mena de conservadorisme romàntic: a l'autor de *L'auca del senyor Esteve* les novetats tecnològiques l'incomodaven (per exemple, el cinema), oposava art a ciència i progrés (no es fiava dels metges ni dels saberuts metòdics), la moda de l'esport la trobava ridícula, no sintonitzava amb el feminisme, deia que no es ficava en política (però déu-n'hi-do com les deixava anar) i, per descomptat, anava a la contra de l'ordre noucentista d'Eugeni d'Ors, i per aquest motiu el seu pseudònim a *L'Esquella* era Xarau, en contraposició al Xènius orsià de *La Veu de Catalunya*.

L'Esquella, revista satírica d'informació i cultura, inicialment germana petita de *La Campana de Gràcia*, políticament no era conservadora: era republicana, anticlerical i antiburguesa. Anava contra la Lliga, però en salvava Prat de la Riba. Va arribar a vendre 24.000 exemplars, la meitat a Barcelona. El seu públic eren els menestrals, el que avui en diríem classe mitjana. "Tots creiem, mentre no arribem a ser propietaris, que «la propietat és un robo»", escrivia. A la revista, Rusiñol hi tenia carta blanca, n'era la icona. A diferència de *La Vanguardia*, on s'havia iniciat, aquí podia deixar anar el que li donava la gana i en català. Ho va fer entre el 1891 i el 1925 –la majoria a partir del 1907, dins el seu glossari– i va ser una fabulosa plataforma de popularitat, sobretot per al seu teatre.

Juan Carlos Rodríguez, químic jubilat nascut a l'Aranjuez on va morir Rusiñol (1861-1931), ha estat el primer a sistematitzar tot aquest glossari rusiñolià de *L'Esquella*. Per començar, separant-ne la producció apòcrifa. Perquè va arribar un moment que Rusiñol, envellit i cansat, va deixar fer en nom seu a periodistes de la revista com Josep Burgas, Puig i Ferrer, Ferran Canyameres i sobretot Llu-

ís Capdevila. Així, d'una producció total de 943 títols, 123 són falsos rusiñols.

Conservador, doncs? El to de *L'Esquella* era el que avui en podríem dir masclista. Però Rusiñol es refrenava. No era misogin, com a vegades s'ha dit. Li agradaven les dones delicades, fràgils, fins i tot malaltisses. No va ser un home fogós, en bona part per la seva addicció a la morfina, que sí que va ser una autèntica amant per a ell. La primera dona amb qui va tenir contacte seriós va ser Lluïsa Denís, de bona família i a la qual va conèixer en una estada en un balneari. Devia ser el seu primer, i potser únic, enamorament. S'hi va casar el 1886, quan tenia vint-i-cinc anys, per a alegria de les dues famílies. Al cap de deu mesos naixia la Maria. Però aviat ell va tocar el dos. El 1889 va trencar amb la família i se'n va anar a viure a París, on es va estar uns quants anys: allí, que se sàpiga, només va tenir una relació més o menys estable amb Clotilde Pigne, àlies *Clo-Clo*. I després es va instal·lar al Cau Ferrat de Sitges.

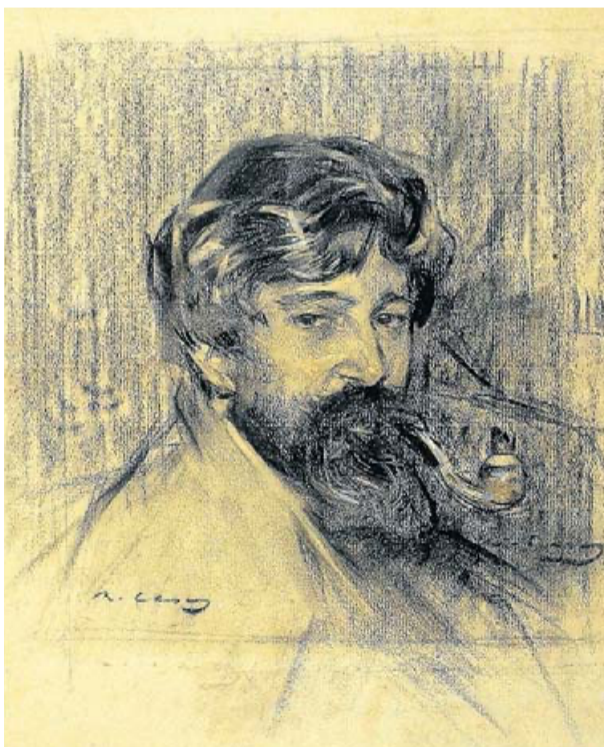
Contra el cine i el telèfon

Els avenços tècnics li costaven de pair: el telèfon, el cinema (anava en contra del teatre)... Els trens i els avions els va acabar acceptant. En ell glatia una instintiva resistència al canvi, li agrada-

dava més mirar enrere (al vuit-cents) que endavant (al nou-cents). Creia que a la ciència li faltava ànima i li sobrava materialisme. Però, alhora, també renegava de la religió, sobretot pel que tenia d'adoctrinament i hipocresia i per la idea de culpa i pecat. En canvi, l'espiritualitat l'atreïa i admirava mossèn Cinto Verdaguer, que també anava a contracorrent, místic i cigala com ell.

Vital, creador, contradictori i inquiet, va ser un gran defensor del que considerava l'essència catalana –la llengua, el bon menjar, el bon humor...– i alhora un caustic crític del modern i

seriós Institut d'Estudis Catalans. Creador d'aforismes, aquest el definia bé: "La vida és una cosa que avorreix, que cansa; és massa carterera i massa poc muntanyes russes; és massa llisa, massa plana, massa igual. Per això la gent fa tantes coses estranyes: per no avorri-se". O aquest altre: "Ens va més bé el somriure, que és signe d'intel·ligència, que no la serietat, que és la carota de l'estupidesa".

Santiago Rusiñol retratat pel seu amic Ramon Casas. MNAC

Minúcies

JORDI LLOVET

Einstein i el chatGPT

ChatGPT. És el nom d'una pàgina web que acabarà d'arruïnar l'estat actual de l'educació arreu del món on la gent tingui connexió a internet. Li fas una pregunta, que podria ser l'enunciat d'un examen de batxillerat o d'universitat, i en cosa de segons et dona una resposta moltes vegades satisfactòria. Un bon exemple (en català encara no funciona gaire; ho traduïm): "¿Creia en Déu, Spinoza?" Resposta de la intel·ligència artificial: "Sí, Baruch Spinoza creia en Déu, encara que la seva concepció de Déu era molt diferent de la de la majoria de les religions monoteistes tradicionals. Per a Spinoza, Déu era la naturalesa mateixa, i no un ésser personal que intervenia en el món". Molt correcte, certament. Però la màquina no sempre va igual de bé. Li vam preguntar: "¿Tenia un paraigua, Einstein?" Llavors l'enginyer va respondre: "No tenim informació sobre si Albert Einstein tenia paraigua o no". Resposta molt honesta, però imperdonable.

Einstein tenia dos paraigües: un a casa i un altre a l'oficina. Un dia que plovia molt i

Aquest xat és el futur: tots els treballs de curs, a qualsevol nivell, que un estudiant hagi de fer, quedaran resolts en quatre o cinc segons

es disposava a sortir de la feina cap a casa sense agafar el paraigua, els seus col·legues li van dir: "Dr. Einstein, agafi el paraigua, que plou molt". I Einstein va respondre: "Mirin, no l'agafaré perquè si l'agafo me'l deixaré a casa, i llavors en tindrè dos a casa i cap a la feina". Com que el savi pensava el mateix quan, sortint de casa, hauria hagut d'agafar el paraigua que hi tenia, sembla evident que mai no n'agafava cap i, doncs, que sempre que plovia es mullava.

La resposta d'Einstein, tanmateix, és d'una lògica imbatible. Davant la possibilitat que li quedessin dos paraigües en un lloc i cap a l'altre, el millor era tenir-ne un a cada lloc i no tocar-los mai. Amb altres paraules: és la resposta d'un geni de les matemàtiques i de les lleis de la física i de la probabilitat. Que aquest invent del ChatGPT no pugui respondre a una pregunta tan elemental demostra que els seus programadors han consultat moltes enciclopèdies i molts llibres, però han oblidat allò que les noves tecnologies menystindran sempre: les minúcies de la vida d'un home, el seu anecdotari, allò que dona humanitat –la ciència hi és per escriure a tot ésser parlant.

Però aquest xat és el futur: tots els treballs de curs, a qualsevol nivell, que un estudiant hagi de fer, quedaran resolts en quatre o cinc segons, amb una precisió molt més gran que la que fins ara ofería la Viquipèdia. Que Déu hi faci més que nosaltres: no el de Spinoza, el cristià.